

МИТРОПОЛИТ РОДОМ З НЕНЬКОВИЧ

Історія української землі знає багато видатних історичних діячів, котрі своєю діяльністю на політичному, культурному чи релігійному ґрунті залишили помітний слід в історії нашого народу. Всі видатні постаті походили із різних куточків української землі. Ставши частково історії України, вони тим самим увіковічили і освятили ті краї, ті села і міста, де народились.

До когорти видатних церковних діячів ХУ ст. належить і Київський митрополит Йосиф Нелюбович - Тукальський. Для людей, котрі цікавляться історією взагалі, або історією православної церкви, це прізвище відоме. Але мало хто знає, що походить цей церковний ієрарх із нашого Полісся, а точніше із роду Нелюбовичів- Тукальських , котрі багато століть жили в Неньковичах .

Уперше в історії джерела згадка про село Неньковичі датується 1510 роком, деякі джерела подають іншу дату, дещо пізнішу. Грамотою від 9-го квітня 1513 (1518) року пінський князь Федір Ярославович пожалував Туровському і Пінському єпископу Вассіану три з половиною дворища в селі Неньковичі зі всіма людьми і землями) Дворище община господарська організація в Х – ХУ ст., селище великої сім’ї, групи родичів, до которого входило 5-10 , а то і більше сімей, що разом вели господарство, користувалися спільним інвентарем, порівну роз приділяли прибутки).

І цілком ймовірно, що сам владика аж ніяк не міг поселитись в Неньковичах і управляти селом , а, отримавши цей щедрий дар, призначив управляти своїм новим володінням когось із близьких своїх родичів чи слуг. Можливо, це і були Нелюбовичі- Тукальські. Бо останній із поліщуків у Неньковичах із таким прізвищем згадується навіть у ХХ ст.

Більше, ніж через сто років після цих подій, Київський митрополит Сильвестр Коссів призначає настоятелем Пінського Свято- Успенського Лещинського монастиря ігумена Йосифа Нелюбовича Тукальського. Архімандрит Ніколас у своєму історико- статистичному описанні Мінської єпархії, виданому в Санкт – Петербурзі 1864 року, згадує: “...Старійший рід Нелюбовичів- Тукальських походив із Пінщини. У Пінському повіті Тукальські мали своє поселення Мутвиця “ . Інший дослідник древньої історії на Поліссі – отець Віктор Костюк, наш сучасник, у своїй праці “ Нариси по історії православ” я на пінському Поліссі Х- ХУ111 ст. “ подає відомості про Тукальського як уродженця Неньковичі. Потрібно зазначити, що в адміністративному поділі Мутвиця і Неньковичі, аж до утворення Зарічненського району, булут як одна адміністративна територія.

Саме на посаді намісника Лещинського монастиря Йосиф Нелюбович- Тукальський зарекомендував себе як ревно відданий православній вірі церковний слуга. На його долю випало бути свідком і учасником гонінь, що творили їх в той час католики на православних. Це

був період, коли після Берестейської унії 1596 року католицизм насаджувався на Україні і Білорусі.

З ранніх років Тукальський виявив бажання служити рідній православній вірі. Це привело його до Віленського Свято-Духовного монастиря, де він знайомиться з Афанасієм Пилиповичем, майбутнім преподобномучеником ігуменом Брестським, а далі, разом з Афанасієм, вони повертаються на Полісся, до села Купетичі, що поблизу Пінська, в місцевий монастир. Там вони досягають успіхів у подвигах монашеских і оберігають рідну віру від чужинців. З 1644 року майбутній владика відомий як намісник Віленського Свято-Троїцького монастиря. На Поліссі він знову з'являється тільки тоді, коли Божий помисел повелів йому бути ігуменом Лещинського монастиря.

У плані захисту православної віри від окатоличення і унії, Лещинський монастир відіграв роль форпосту православ'я в усьому західно – поліському регіоні, що не могло не скерувати проти нього багатьох ворогів. Під час ігуменства Тукальського розгорнулася чи не найбільша за всю історію монастиря боротьба за нього між православними і католиками. Після розбійницького нападу уніатського архімандрита Гаврила Календи і пограбування монастиря 1651 року і аж до 1667 р. Тукальський вів судову тяжбу за монастир. І все ж, у 1668 році польський сейм, під тиском польського посла, і не без підкупу, утвердив монастир за уніатами.

Але вже в цей час Тукальський мав вище церковне положення. Єпископський сан він прийняв у серпня 1661 року, ставши владикою Могильовським. Згодом він переїжджає до козацького Чигирина, під захист гетьманів і старшин. Цей період в історії України відомий як період "Руїни", тобто період невизначеності. Причому, як і в політично-державницькому устрої, так і в церковному. У 1664 році Тукальський обраний на Київський митрополит престол. Поряд з ним на цю кафедру претендували єпископ Мефодій (Филимонович), кандидат від Московського уряду, а також Перемишльський єпископ Антоній (Вінницький), що користувався підтримкою гетьмана Павла Тетері, У зв'язку з цим Тукальський фактично керував лише частиною митрополії. Він різко виступав проти втручання польського уряду в українські церковні справи – за що в 1664 р. на два роки був ув'язнений у Марієнбурзькій фортеці, що в Пруссії. Звільнили його в 1666 р. Деякий час він перебував у Вільно і Могилеві, а згодом повертається до Чигирина.

Дворічне перебування у польському ув'язненні сприяло зростанню авторитету Тукальського середовищі православного духовенства, козацтва та української шляхти. За підтримки свого товариша, гетьмана Петра Дорошенка, у 1670 році Тукальський отримав благословення від Константинопольського патріарха і фактично стає його екзархом на Україні. Незважаючи на наявність місцеблюстителів митрополичого престолу єпископа Мефодія, а згодом і єпископа Лазаря Барановича, він переважно самостійно вирішував усі питання церковного життя. У той час,

як гетьман Дорошенко ,під тиском обставин, присягнув московському цареві, протистояння між підтримуваними Москвою владиками Мефодієм і Лазарем та Тукальським зросло. Не відстоювання самостійності української церкви було поставлено Тукальському як вину, і наприкінці життя його запроторили до Лубенського монастиря. 26 липня 1675 року Йосиф Нелюбович- Тукальський там і помер. Там же він і похований.

Як, бачимо, діяльність митрополита Йосифа як церковного ієрарха не була легкою. Ще за життя він приймав мучеництво за православну віру, що дало змогу його сучасникам залишити по ньому такий відгук: “ Мудрый, благочестивый, во всем искусный, православия предельный ревнитель, веры святых восточных столь непоколебимый “ .

Його святі останки нині спочивають в Лубенському монастирі, майже в центрі сучасної України, котрій, як і Богу , він служив усе своє життя. Хоча, напевно, його непогрішна душа, прилітаючи із Царства Божого на землю, не раз навідувалась на рідне Полісся, до Пінських боліт, де розкинулась село Неньковичі, в котрім пройшли ранні роки життя відомого діяча української церковної історії, українського народу - митрополита Київського Йосифа Нелюбовича- Тукальського.

І нині цим ім.”ям ми повинні пишатися, бо через нього в історію нашого народу вписано і наш край.

P.S . Рід Нелюбовичів – Тукальських проіснував на Поліссі до ХХ століття, а точніше до 1939 року. Останніми із представників цього роду були поліщуки в Мутвиці Геринім Тукальський- Нелюбович, а у Неньковичах – Казимир Нелюбович. До цього часу в Неньковичах зберігся будинок панського маєтку, де нині знаходиться контора місцевого сільгоспідприємства. Але, на жаль, ті історичні події, що вихором пронеслись нашим краєм, і ті релігійні чвари не могли не відобразитися на долі цього роду. Пізніше нащадки митрополита Йосифа прийняли спочатку унію, а потім і католицьку віру. Бо, для простих поліщуків вони залишились польськими панами. І хто його знає, чи то є вимушена зрада рідній вірі, чи просто збіг обставин . Дл цього потрібні нові історичні пошуки.

П.ДУБІНЕЦЬ , священик, краєзнавець .